

Ajankohtaista

Auli Kulkki-Nieminen

Journalistisia tekstejä selkokielellä

Saavutettavan median tarjonnasta ja erityispiirteistä

Viestinnän saavutettavuus on ollut viime vuosina esillä monin tavoin, koska on alettu kiinnittää aiempaa enemmän huomiota viestinnällisten oikeuksien toteutumiseen yhteiskunnassa. Aihe on ajankohtainen, sillä parhaillaan saatetaan Suomessakin voimaan EU:n saavutettavuusdirektiivin mukaista lainsäädäntöä. Lain avulla varmistetaan, että tieto- ja viestintätekniiset palvelut ovat käyttäjille saavutettavia ja esteettömiä eivätkä sisällölliset tai tekniset ongelmat ole esteenä. Lähtökohtana on, että yhteiskunnan on tuettava eri tavoin ihmisten yhdenvertaisuutta sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia ja pyrittävä estämään syrjäytymistä.

Viestinnän saavutettavuutta tarkastellaan usein ensisijaisesti teknisenä ongelmana, lähinnä internetsivujen käytettävyytenä. Yhtä tärkeä näkökulma on myös tiedollinen ja kognitiivinen saavutettavuus eli tekstien ymmärrettävyys, ja käytettävyyttä pyritään parantamaan esimerkiksi käyttämällä selkokielistä viestintää. Nykyisin selkokielen periaatteita kielenkäytöstä ja visuaalisuudesta hyödynnetään mediassa ja tiedottamisessa, yhteiskunnan palveluja järjestettäessä sekä julkaisuissa. Tämä on perusteltua senkin vuoksi, että selkokieltä tarvitsevia ja siitä hyötyviä arvioidaan olevan Suomessa nykyisin yhteensä jopa 750 000 (Selkokeskus 2019a). Selkokielistä viestintää on kehitetty 1980-luvulta lähtien, joten siitä on nykyisin olemassa jo varsin vakiintuneita käytäntöjä ja ohjeita. Selkokielen käytäntöjen kehittämisessä selkokielinen media on ollut keskeisessä asemassa, koska esimerkiksi ajankohtaislehti *Selkösanomien* perustettiin jo vuonna 1990.

Viestinnällisten oikeuksien toteutumista Suomessa tarkastellaan kattavasti ja monesta näkökulmasta syyskuussa 2019 ilmestyneessä teoksessa *Viestintä kuuluu kaikille. Kansalaisten viestinnälliset oikeudet ja mahdollisuudet Suomessa*. Oikeuksien toteutumiseen vaikuttavat niin lainsäädäntö ja viranomaisten toiminta kuin media-alan toimijat ja kansalaisten viestinnälliset taidot. Teoksessa mainitaan myös erityisryhmiin kuuluvien viestinnälliset oikeudet, mutta esillä eivät ole selkokielinen viestintä tai selkokielen tarjoamat mahdollisuudet parantaa saavutettavuutta. Selkokielen voi kuitenkin katsoa olevan merkittävä keino edistää esimerkiksi erityisryhmiin kuuluvien tai suomen kieltä koutoutumisen yhteydessä opiskelevien ihmisten viestinnällisten oikeuksien toteutumista.

Virkakielen selkeyteen on kiinnitetty pitkään huomiota, ja hyvän kielenkäytön vaatimus sisältyy hallintolain (434/2003) 9. pykälään: ”viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä”. ’Selkeällä kielellä’ laissa tarkoitetaan selkeää

yleiskieltä. Selkokieli puolestaan on selkeää yleiskieltä helpompaa ja määritelmän mukaan tarkoitettu niille, joiden on vaikea lukea ja ymmärtää yleiskielistä tekstiä. Myös selkokielen merkitys ja tarpeellisuus on yhteiskunnassa tunnustettu, mutta sillä ei ole kielimuotona sellaista virallista asemaa, että se mainittaisiin laissa.

Artikkelini tavoitteena on sijoittaa selkokieli ja etenkin selkokieline media laajaan viestinnän kenttään sekä kuvata saavutettavan kielimuodon kehittämistä ja nimetä keskeisiä toimijoita. Olen seurannut selkokielen kehittymistä parinkymmenen vuoden ajan ja tutkinut väitöskirjassani (Kulki-Nieminen 2010) uutistekstin selkokielistämistä. Pohdin erityisesti selkokieline median näkökulmasta, miten selkokielen asemaa saavutettavana kielimuotona voisi parantaa ja käyttää sitä entistä enemmän apuna ihmisten viestinnällisten oikeuksien toteutumiseksi Suomessa.

Käsittelen artikkelissani ensin sitä, miksi Suomessa tarvitaan selkokielistä viestintää ja mitä eroa journalismissa on selkeällä yleiskielellä ja selkokielellä. Sen jälkeen esittelen selkokielisiä journalistisia tekstejä julkaisevat ajankohtaislehdet *Selkosanomat* ja *LL-Bladet*, aikakauslehti *Leijan*, *Ylen Uutiset* selkosuomeksi ja *Nyheter på lätt svenska* sekä teen yhteenvetoa selkomediatekstien visuaalisesta toteutuksesta. Yhdistän saavutettavan median myös yhteiskunnallisiin kehyksiin ja pohdin lopuksi, millaisin toimin selkokielisen viestinnän asemaa voisi vahvistaa yhteiskunnassa.

Selkeästä kielestä selkokieleen

Selkokielisen viestinnän kehittämisen lähtökohtana oli tarve edistää viestinnällistä tasa-arvoa ja parantaa erityisryhmiin kuuluvien ihmisten osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnassa. Ensimmäiset toimijat olivat kehitysvammaisten parissa työskennelleitä asiantuntijoita, jotka alkoivat Ruotsin mallin mukaisesti kehittää yleiskieltä yksinkertaisempaa ja helppolukuisempaa suomen kielen muotoa. Selkokieli määritellään kielimuodoksi, ”joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi”. Siitä ajatellaan olevan hyötyä ihmisille, joiden on ”vaikea lukea tai ymmärtää yleiskieltä”. (Virtanen 2009, 17; Leskelä 2019b, 93; Uotila 2019, 308.)

Selkokielistä viestintää kehittää ja toimintaa koordinoi Selkokeskus, joka perustettiin asiantuntijakeskukseksi vuonna 2000 ja joka on nykyisin osa Kehitysvammaliiton saavutettavuusyksikköä. Sen tehtävänä on edistää selkokieltä tarvitsevien kielellisiä oikeuksia ja kielimuodon asemaa sekä tehdä sitä tunnetuksi. Selkokeskus julkaisee selkokielisiä materiaaleja ja kouluttaa kielenkäyttäjiä sekä pitää yllä tekstien mukauttamis- ja arviointipalvelua. Sillä on oikeus myöntää selkotunnus¹ teksteille, jotka täyttävät selkokielisyyden vaatimukset. Selkokeskuksen toimintaa tukee neuvottelukunta, jonka vuosien 2019–2022 toimenpideohjelman (Selkokeskus 2019b) visio on ”Suomi on maa, jossa kukaan ei ole vaarassa syrjäytyä kielen vuoksi”.

Selkoviestinnän perustana on kohderyhmäajattelu. Leskelän (2019b, 94) mukaan yleiskieli on kohdentamatonta kieltä ja selkokieli taas on kohdennettu vastaanottajille, joiden viestinnälliset oikeudet eivät välttämättä toteudu ilman erityistoimia. Yleisesti käytetty ryhmittely perustuu siihen, mistä syystä selkoviestintä mahdollisesti on tarpeen ja miten pysyvä tarve on. Leskelä ja Lindholm (2012) ja tarkemmin Leskelä (2019b, 97–103) ovat nimenneet kolme pääryhmää, joihin kuuluvista ihmisistä ainakin osa hyötyy selkokielestä:

1. henkilöiden selkokielen tarve johtuu pysyvistä ja synnynnäisistä neurobiologisista syistä, joita ovat esimerkiksi kehitysvamma, autismikirjo, kielelliset erityisvaikeudet ja lukivaikeus
2. henkilöiden selkokielen tarve johtuu elämän aikana syntyneestä vammasta tai sairaudesta, kuten afasiasta tai etenevästä muistisairaudesta
3. henkilöiden selkokielen tarve on todennäköisesti tilapäinen, koska he voivat käyttää viestinnässään myös muita kieliä tai vuorovaikutuksen järjestelmiä. Esimerkiksi monille maahanmuuttajataustaisille kielenoppijoille on ainakin opiskelun alkuvaiheessa hyötyä selkokielisistä materiaaleista.

Selkokielisyydestä hyötyvät hyvin monenlaiset ihmiset, ja mainittujen kohderyhmien lisäksi monet muut voivat elämän eri tilanteissa hyötyä selkokielisestä viestinnästä.

Vuoden 2019 tarvearvion mukaan Suomessa on 530 000–750 000 ihmistä, jotka tarvitsevat selkokieltä. Arvio perustuu pääasiassa Tilastokeskuksen ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tilastoihin, lukutaitotutkimuksiin ja kansalaisjärjestöjen kokoamiin tietoihin sekä aiemmin julkaistuihin tarvearvioihin. (Selkokeskus 2019a.) Selkokieltä tarvitsevien määriin vaikuttavat esimerkiksi maahanmuuton lisääntyminen ja vanhusväestön määrän kasvu sekä se, että lukutaitotutkimusten mukaan suomalaisten lukutaito on jonkin verran heikentynyt (Selkokeskus 2019a; Leskelä 2019b, 104–105). Lukukeskuksen (2020) arvion mukaan suomalaisista aikuisista 11 prosenttia eli noin joka kymmenes kuuluu lukutaitotutkimusten perusteella heikkoihin lukijoihin.

Selkokielistäminen on mukauttamista eli tekstin muokkaamista määriteltyjen kohderyhmien viestintätarpeita palvelevaksi. Selkokieli määritellään erilaisina kielellisinä eroina suhteessa yleiskieleen, ja selkokielen periaatteita soveltamalla pystytään tuottamaan yleiskieltä helpompaa suomen kieltä. Tieteen termipankin (2020) mukaan yleiskieli on ”normitettu, yleisesti ymmärrettävä kielimuoto, joka ei sisällä erikoiskielten sanastoa tai alueellista vaihtelua”. Yleiskieli voi olla sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä, ja sen määrittelystä ja huollosta vastaa Kotimaisten kielten keskus. Koska voidaan määritellä ”yleisesti ymmärrettävä kielimuoto”, on mahdollista puhua myös selkokielestä, joka on kohdennettu suppeammalle ryhmälle ja jota kuvataan kirjoittajia varten kootuilla, kielen eri tasoja koskevilla ohjeilla (Kulkki-Nieminen & Leskelä 2012, 546, 569). Koska selkokielestä hyötyviin kuuluu monenlaisia kielenkäyttäjiä, kielimuotoa on alettu eriyttää vaikeustasoiltaan. Yleisimmän, niin sanotun perusselkokielen lisäksi käytetään heikoimmille lukijoille sopivaa helppoa selkokieltä. Näiden ohella on vaativan selkokielen muoto niiden lukijoiden tarpeisiin, joiden kielelliset vaikeudet ovat lieviä mutta joille yleiskieli on kuitenkin liian vaativaa. (Leskelä 2019a, 373.)

Tekstien ymmärrettävyyteen ja luettavuuteen on kiinnitetty pitkään huomiota eri yhteyksissä. Viestinnän alalla kehitettiin 1960- ja 70-luvuilla luettavuuskaavoja, joiden avulla pyrittiin tarkistamaan tekstin vaikeustasoa (ks. esim. Wiio 1974). Kaavojen avulla saatu tieto luettavuuteen vaikuttavista tekijöistä näkyi aluksi myös selkokielen periaatteissa. Tärkeimpiä selkokirjoittamisen malleja ovat 1990-luvulta lähtien olleet kansainväliset ohjeistukset, esimerkiksi kansainvälisen kirjastojärjestön IFLA:n julkaisema *Guidelines for Easy to Read Material* ja European Association of Inclusion -järjestön julkaisemat, suomennettuina Tee se helpoksi -ohjeet (Leskelä 2019b, 111–112). Selkosuomen viimeisin ohjeistus on kirjattu Selkokielen mittariin (Selkokeskus 2018), jossa on

tekstitasoa, sanastoa ja kielen rakenteita koskevia ohjeita ja lisäksi suosituksia tekstien visuaalisesta toteutuksesta. Selkokielen mittari sopii parhaiten informatiivisten tekstien kuten esitteiden tarkistukseen.

Tekstin mukauttaminen on tietynlaiselle vastaanottajalle suuntaamista ja vaikuttaa tekstilajin viestinnälliseen funktioon. Siinä voi nähdä myös kielensisäiseen kääntämiseen liittyviä piirteitä tai journalististen tekstien tuottamiseen liittyvää intertekstuaalisuutta. (Kulkki-Nieminen 2010, 61–69.) Kirjoitusprosessina selkokielistäminen on uuteen kontekstiin siirtämistä eli rekontekstualisointia (käsitteestä ks. Bernstein 1990, 54), ja teksteistä voidaan tutkia toiseen kontekstiin siirtämisestä aiheutuvia muutoksia. Rekontekstualisointi näkyy monin tavoin journalistisissa teksteissä, koska ne ovat leimallisesti moniäänisiä ja intertekstuaalisia. Käsitteen avulla voidaan analysoida ja selittää moniäänisyyttä ja lähdetekstien näkymistä sekä tekstien versiointia. Rekontekstualisointia ilmenee esimerkiksi sitaateissa, kun puhuttu teksti tuodaan osaksi kirjoitettua ja yhdistetään juttuun. (Haapanen 2016, 221.) Bernstein (emt.) nimeää rekontekstualisoinnin keinoiksi valinnan (selection), yksinkertaistamisen (simplification), tiivistämisen (condensation) ja tarkentamisen (elaboration). Mainitut muokkaustavat ovat myös selkokielistäjän käytössä, kun tekstiä mukautetaan selkokontekstiin sopivaksi. (Ks. esimerkki sivulla 392.)

Selkokielistäjä käsittelee tekstiä merkityskokonaisuutena ja arvioi, mitkä ilmaisutavat tukevat parhaiten ymmärrettävyyttä ja luettavuutta. Selkokirjoittajan ohjeet koskevat kaikkia kielen tasoja tekstilajista sanojen taivutusmuotoihin. Ymmärrettävyyttä ja luettavuutta heikentävät yleisesti esimerkiksi ilmaisutapojen abstraktius ja substantiivisuus sekä liian pitkät kielen yksiköt, kuten useita taivutuspäätteitä sisältävät sanat, määriteketjut ja monipolviset virkerakenteet. Koska selkokielisiä mediatekstejä on julkaistu 1980-luvulta lähtien, niiden kirjoittamisen ohjeet ovat vaikuttaneet myös yleisiin selkokielistämisen suosituksiin ja käsityksiin selkokielistämisen prosessista. Tutkimustiedon ja selkoviestinnän käytäntöjä tuntevien kokemusten perusteella selkokielistä mediatekstiä voi kuvata ja määrittää seuraavasti:

1. Juttu edustaa tunnistettavasti median tekstilajia ja noudattaa esimerkiksi tekstilajille tyypillisiä rakennepiirteitä.
2. Tekstissä on selkoyleisöä kiinnostava aihe ja selkeästi rajattu näkökulma.
3. Pääotsikko ja väliotsikot ovat informatiivisia ja usein lausemuotoisia sekä houkuttavat lukemaan tekstiä.
4. Teksti tarjoaa eri osissaan sopivasti informaatiota ja mahdollista taustatietoa.
5. Uutismaisissa teksteissä aiheen ja näkökulman kannalta tärkein asia on alussa.
6. Teksti on sidosteista ja sisällöltään johdonmukaista, ja se on jaettu sopiviin osiin.
7. Tekstissä käytetään selkeitä ja helposti hahmottuvia lauserakenteita, ja myös sitaattien rakenteita selkokielistetään.
8. Tekstissä suositaan konkreettisia ilmaisutapoja ja selitetään vaikeiksi arvioidut käsitteet.
9. Teksteissä noudatetaan luontevasti ja luovasti selkokielen periaatteita kielestä ja visuaalisesta toteutuksesta. (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015, 96–97; Kulkki-Nieminen & Leskelä 2012; Kulkki-Nieminen 2010; Selkokeskus 2018.)

Mediatekstien selkokielistämisestä on yksityiskohtainen kuvaus teoksessa *Selkokirjoittajan tekstilajit*. Esittelemme kirjassa useita esimerkkejä selkomediateksteistä ja erittelemme niiden kielellisiä piirteitä. (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015.)

Selkokieline media Suomessa

Tiedotusvälineet ovat saaneet suhteellisen hyviä arvioita, kun on tutkittu suomalaisten kokemuksia viestinnän ymmärrettävyydestä. Esimerkiksi vuonna 2018 tehdyn Kunnallisan kehittämissäätiön (KAKS) kyselyn tulos oli, että 57 prosenttia suomalaisista pitää tiedotusvälineiden viestintää yhteiskunnallisista asioista erittäin tai melko ymmärrettävänä. Kuitenkin kolmanneksen mielestä median viestinnässä selkeydessä olisi parantamisen varaa. (Kunnallisan kehittämissäätiö 2018.) Kyselyssä on arvioitu yleiskielistä viestintää, joten sen perusteella ei voi kuitenkaan arvioida selkokielineen viestinnän tarvetta.

Mediateksteissä tavoitellaan yleisesti helppolukuisuutta, sujuvuutta ja ymmärrettävyyttä. Esimerkiksi oppikirjan *Hyvä journalismi* (Jaakkola 2013) mukaan helppolukuisuutta tukevat tekstin käsitteiden ja sisällön konkreettisuus ja havainnollisuus sekä esitystavan tiiviys ja johdonmukaisuus. Journalistisessa kielessä suositaan tuttua, arkikielistä sanastoa sekä lyhyitä virkkeitä ja selkeitä lauserakenteita. Ymmärrettävyyttä parantavat informaation määrän säätely ja havainnollistaminen. (Emt. 105–107.) Samoja periaatteita näkyy selkokirjoittajan ohjeissa ja suosituksissa (ks. edellä).

Media palvelee yleisöään: journalistinen julkaisu suunnataan vastaanottajille, ja sen sisältö on faktapohjaista. Jaakkolan (2013, 278) mukaan hyvä journalismi ”tarjoaa tosi-asiapohjaista informaatiota, monipuolisesti erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä, merkityksellistä apua arkeen, koskettavia, puhuttelevia tarinoita ja elämyksiä sekä helposti omaksuttavia osallistumisen välineitä”. Myös hyvä selkokieline journalismi tavoittelee tällaista asemaa suhteessa yleisöönsä. Se on kehittynyt vuosikymmenien aikana tietynlaiseksi, ja toimituskäytännöissä huomioidaan selkokirjoittamisen ja -kuvittamisen suositukset. Selkokielineinä mediateksteinä julkaistaan erityyppisiä uutisia, ilmiöjuttuja, henkilökuvia ja mielipidetekstejä, kuten pääkirjoituksia, kolumneja, pakinoita ja blogitekstejä, eli käytössä on samojen tekstilajien tekstejä kuin yleiskielisessäkin mediassa (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015, 58).

Selkokieline media huolehtii tärkeästä tehtävästä julkisessa tiedonvälityksessä. Ihmiset, joilla on kielellisiä vaikeuksia, saavat selkomeidiasta tietoa ajankohtaisista tapahtumista, yhteiskunnallisista muutoksista ja päättäjien toiminnasta. Materiaalit ovat käyttökelpoisia myös kotouttamiseen kuuluvassa kielenopetuksessa. Selkokielineet mediat ovat perustaneet yhteisen työryhmän, joka tukee julkaisijoiden työtä, kerää palautetta ja kehittää toimijoiden työtä. Työryhmä järjestää myös lukijatapaamisia ja testaustilanteita, joissa yleisöllä on mahdollisuus antaa palautetta jutuista ja ideoida käsiteltäviä aiheita. (Leskelä 2019b, 267.)

Journalistin ohjeissa on kuvattu hyvä journalistinen tapa, joka perustuu jokaisen oikeuteen vastaanottaa tietoja ja mielipiteitä (Julkisen sanan neuvosto 2013). Periaate antaa pohjan sille, että on olemassa myös selkokielistä mediaa niitä yleisöjä varten, jotka eivät pysty käyttämään hyväkseen yleiskielisiä julkaisuja. Selkokielistäminen kirjoitusprosessina on joko lähtötekstin mukauttamista erityisyleisölle sopivaksi tai tekstin kirjoittamista suoraan selkokiellellä. Esimerkiksi Selkosanomissa ilmestyy kummankinlaisia tekstejä. Samoin Ylen selkokielineet uutiset hyödyntää Ylen uutismateriaalia lähdeteksteinä.

Suomen tekijänoikeuslaki (404/1961) mahdollistaa teosten valmistamisen lukemisvaikeuksisten ja vammaisten henkilöiden tarpeita vastaaviksi ilman tekijän lupaa. Kaudonkirjallisten teosten ja tietokirjojen mukauttamiseen selkoversioiksi tarvitaan kuitenkin lupa teoksen kirjoittajalta ja julkaisijalta. Tekstejä selkokielistettäessä otetaan huomioon erilaiset lähteet: esimerkiksi jos julkaistaan selkokieline versio muiden medioiden julkaisemasta aineistosta, lähde mainitaan. Mediatekstejä selkokielistettäessä on sovellettava journalistin ohjeiden kohtaa, joka velvoittaa tarkistamaan myös aiemmin julkaistut tiedot mahdollisimman hyvin (Julkisen sanan neuvosto 2013).

Selkokielen toimenpideohjelmassa (Selkokeskus 2019b) nostetaan yhdeksi tavoitteeksi koota selkokielen käyttämisen tueksi median yhteinen termipankki, mikä helpotaisi ja yhtenäistäisi eri medioiden työtä. Ylen selkokielisillä uutisilla on jo olemassa karttuva uutiskieleen liittyvä sanasto, ja Selkokeskuksella on koottuna esimerkiksi työelämän sanastoa. Materiaaleja yhdistämällä ja laajentamalla kootusta termipankista löytyisi selkokielisiä selityksiä esimerkiksi yhteiskunnan rakenteista ja osallistumisesta sekä työelämästä, opiskelusta, tiedonvälityksestä ja turvallisuudesta.

Selkosanomat ja LL-bladet

Vuonna 1990 perustettiin selkokieline sanomalehti Selkouutiset, jonka nimi on vuodesta 2012 ollut Selkosanomat. Samalla perustettiin sen ruotsinkieliseksi sisarlehdiksi LL-Bladet, ja lehtien sisällöstä suurin osa on edelleen yhteistä. Yhteiseen toimitukseen kuuluvat päätoimittaja sekä ruotsinkielisen lehden vastuutoimittaja ja kuvatoimittaja, ja lisäksi käytetään avustajia. Lehdet julkaisevat juttuja kotimaan ja ulkomaiden tapahtumista, urheilusta, viihteestä, kulttuurista ja arkipäivän asioista. Ne ilmestyvät joka toinen viikko painettuina ja vuodesta 2012 lähtien myös verkkolehtinä. Painetuissa lehdissä on 8–12 sivua, ja niissä on myös kuvilla ilmaistuja uutisia. Selkosanomat kuuluu Aikakauslehtien liittoon, ja siihen sovelletaan siten julkisen sanan neuvoston ohjeita ja liiton sääntöjä mainonnan tunnustettavuudesta. Lehdet ovat myös ottaneet käyttöön Vastuullisen journalismin merkin. Selkosanomia julkaisee Selkokeskus ja LL-Bladetia Selkokeskus ja LL-Center yhdessä. LL-Center on osa Suomessa asuvien ruotsinkielisten kehitysvammaisten ihmisten etujärjestöä FDUV:tä. (Leskelä 2019b, 269–270.)

Selkokielisten ajankohtaislehtien kehittämisessä tärkeä rooli oli lehtien ensimmäisellä päätoimittajalla Hannu Virtasella ja toimittajina Maria Österlundilla ja Ari Sainiolla. Selkokielisten lehtien tavoitteena on kertoa ajankohtaisista tapahtumista ”helpotajuisesti, lyhyesti, rauhallisesti ja taustoittaen”. Lisäksi toimituspolitiikkaa kuvasi etenkin alkuun periaate, että pyrittiin välttämään ahdistavien aiheiden liiallista toistamista, vaikka pidetään tärkeänä sitä, että arjessa esillä olevia ikäviäkin aiheita käsitellään myös selkokieliassa. (Virtanen & Österlund 2006, 158.) Hannu Virtanen kommentoi Selkosanomien 30-vuotisjuhlanumerossa (25.3.2020) lehden alkutaivalta:

Alussa meillä oli toimittajien Ari Sainion ja Maria Österlundin kanssa vaikeuksia lehtien teossa. Vei pari vuotta, kunnes ymmärsimme, miten selkolehtiä tulee tehdä. Vastaus oli selkeä: Aivan samalla tavalla kuin muitakin uutislehtiä. Asioita pitää vain käsitellä helpommalla tavalla ja helpommalla kielellä.

Vuosien aikana Selkosanomien ja LL-Bladet ovat tehneet paljon yleisötyötä tavoittaakseen ne lukijat, jotka hyötyvät selkokielisestä viestinnästä. On tärkeää sekä tavoittaa mahdolliset lukijat että motivoida heitä lukemaan ajankohtaislehtiä. Selkosanomilla on noin 3 000 tilaajaa ja lukijoita noin 13 000. LL-Bladetilla tilaajia on noin 1300 ja lukijoita noin 2600. Selkosanomien verkkolehteä käy vuosittain lukemassa yli 65 000 henkilöä, LL-Bladetia yli 15 000. Viime vuosina selkoviestinnästä hyötyvien ryhmistä ovat kasvaneet etenkin ikääntyneiden ja suomenoppijoiden määrät. Sekä Selkosanomista että LL-Bladetia käytetään paljon suomen ja ruotsin kielten opetusmateriaalina. (Leskelä 2019b, 268.)

Vuonna 2016 tehty lukijakysely (Juusola 2016) toteutettiin lomakekyselynä ja teemahaastatteluin. Vastaajina oli sekä selkokielen eri kohderyhmiin kuuluvia että niitä, jotka hyödyntävät selkokieltä työssään ja ovat siksi kiinnostuneita Selkosanomista. Vastaajista yli puolet oli ohjaajia, opettajia tai selkokielen kehittäjiä. Kyselyn mukaan lukijat ovat tyytyväisiä Selkosanomien sisältöön ja pitävät lehteä ajankohtaisena ja luotettavana. Selkosanomien pyrkii käyttämään niin sanottua perusselkokieltä. Vastaajista 64 prosenttia luki lehteä mieluummin painettuna, 8 prosenttia verkossa ja 28 prosenttia luki kumpaakin.

Selkokielisten lehtien lukijakunnat ovat hyvin heterogeenisiä, mikä näkyy myös juttujen aiheiden valinnassa. Lehtien on tavoitettava niin erityisoppilaiden, vammaisten, maahanmuuttajien kuin vanhustenkin arkitodellisuutta. Siksi vuosien aikana on pohdittu myös mahdollisuuksia julkaista erilaisia versioita eri lukijaryhmien käyttöön, mutta siihen ei ole ollut mahdollisuutta. Verkossa julkaistavista jutuista tosin on helppo valita itseä kiinnostavat tekstit. (Virtanen 2009, 157–158.)

Selkosanomien ilmestyminen vain joka toinen viikko, joten jutuissa näkyy hidaskulkaisu- ja tahti. Siinä missä muu media reagoi yksittäiseen haastatteluun tai tiedotustilaisuuteen ja päivittää verkossa ilmestyviä uutisia tiuhaan tahtiin, selkouutiset ovat kokoavia ja taustoittavia esityksiä ajankohtaisista aiheista. Selkosanomien edellinen päätoimittaja Leela Leskelä pitää uutiskärkeä selkojutun kirjoittajan kompastuskivenä, koska alussa pitäisi olla uusinta ja tärkeintä sisältöä, mutta usein juuri se osa vanhenee uutisten virrassa nopeasti. Selkolukijalle on usein tarpeen antaa taustoittavaa tietoa uutisaiheesta, jotta hän yhdistää uutiskärjen laajempaan kehikseen. (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015, 64.)

Selkomedialla on tärkeä ajankohtaisia keskustelunaiheita kuvaava ja selittävä tehtävä. Esittelen Selkosanomissa 14.9.2020 ilmestyneen uutisen (*Suomalaisia syntyy liian vähän*) vertaillen sitä Ylen verkkosivulla 8.9.2020 julkaistuu tekstiin (*Väestöliitto patistaa tekemään lisää vauvoja – järjestö on huolissaan syntyvyyden laskusta nälkävuosien tasolle*). Selkosanomien jutun yhteydessä mainitaan, että siinä ovat lähteinä STT ja Yle. Ylen uutisessa on 529 sanaa; selkouutinen on tiivistetty 176 sanan tekstiksi.

Väestöliitto patistaa tekemään lisää vauvoja – järjestö on huolissaan syntyvyyden laskusta nälkävuosien tasolle

Yle 8.9.2020, teksti Paula Tiessalo (uutisen alkuosa)

Tuore väestöpoliittinen raportti sisältää myös toiveita maahanmuuton lisäämisestä.

Suomessa syntyy vähemmän vauvoja kuin vuosikymmeniin. Syntyvyys on laskenut 1800-luvun nälkävuosien tasolle.

Vastikään julkaistun Helsingin yliopiston ja Max Planck -instituutin tutkimuksen mukaan 1980-luvulla syntyneiden naisten lopullinen lapsiluku saattaa jäädä keskimäärin 1,6 lapseen. Sama luku on 1970-luvulla syntyneillä naisilla 1,9 lasta.

Syntyvyyden ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi alun perin perustettu Väestöliitto on asiasta huolissaan. Niin huolissaan, että se on tehnyt 16 vuoden tauon jälkeensä uuden väestöpoliittisen raportin.

Suomalaisia syntyy liian vähän

Selkosanomat, teksti: Markku Juusola

KOTIMAA. Suomalaisten määrä alkaa vähentyä 10 vuoden kuluttua. Tämä johtuu siitä, että suomalaisia lapsia syntyy yhä vähemmän.

Uusien tilastojen mukaan Suomeen syntyy yhä vähemmän lapsia. Jos kehitys jatkuu samanlaisena, Suomen väestö alkaa pienentyä 2030-luvulla, siis 10 vuoden kuluttua. 30 vuoden kuluttua Suomessa on 100 000 asukasta vähemmän kuin nyt, jos kehitys jatkuu samanlaisena.

Viime viikolla Väestöliitto kertoi, mitä pitäisi tehdä, jotta Suomen väestö ei vähenisi. Väestöliitto on järjestö, joka muiden muassa tutkii väestökehitystä ja syntyvyyttä.

Väestöliitto toivoo, että nuoria aikuisia tuetaan, kun he suunnittelevat lasten hankintaa. Esimerkiksi opiskelijoita pitäisi tukea, jos he haluavat lapsia opintojen aikana. Suurin osa suomalaisista toivoo kahta lasta. Läheskään kaikki eivät niitä saa.

Väestöliitto ehdottaa myös, että Suomeen tulisi kaksi kertaa enemmän maahanmuuttajia kuin nyt. Suomeen tulee nyt muista maista 15 000 uutta asukasta vuodessa.

Suomen väestö vanhenee, jos lapsia ei synny nykyistä enemmän. Eläkeläisiä on yhä enemmän. Sillä voi olla monia ikäviä seurauksia. Veronmaksajien määrä vähenee. Siitä voi seurata, että kaikkia palveluja ja eläkkeitä ei voi enää kustantaa.

Ylen uutisessa korostuu ajankohtaisuus, ja jutun kärkenä on Väestöliiton julkaiseman tuoreen raportin pääviesti. Selkokielen uutinen käsittelee aihetta yleisemmin syntyvyyden näkökulmasta, ja siinä ovat esillä Väestöliiton raportin keskeiset teesit. Tämä näkyy viittauksina: ”Viime viikolla Väestöliitto kertoi, mitä pitäisi tehdä”, ”Väestöliitto toivoo, että”, ”Väestöliitto ehdottaa myös, että”. Selkotekstissä toteutuvat keskeiset selkokielistämisen ja uutisen rekontekstualisoinnin keinot. Laajasta aiheesta on valittu yksittäinen teema ja rajattu näin näkökulmaa. Sisältöä ja rakenteita on yksinkertaistettu, ilmaisua on tiivistetty ja yksityiskohtia karsittu sekä lisätty tarkentavia ja selittäviä ilmauksia: ”Tämä johtuu siitä, että”, ”2030-luvulla, siis 10 vuoden kuluttua”, ”Väestöliitto

on järjestö, joka”. Virkkeet ovat rakenteeltaan selkeitä, ja sivulauseita on vähän. Sanasto on pääosin konkreettista, ja esimerkiksi numerotietoa on vähemmän kuin Ylen uutisessa.

Yle Uutiset selkosuomeksi ja Yle Nyheter på lätt svenska

Selkokieliisiä radiouutisia on lähetetty vuodesta 1992 alkaen. Aluksi Ylen Radio Finlandin kohderyhmänä olivat ulkomailla asuvat suomalaiset, mutta vuonna 2003 tehtiin päätös, että selkokielinen lähetys suunnataan aiempaa selvemmin Suomessa asuville maahanmuuttajille. Siksi lähetyksissä oli erityisesti maahanmuuttajia kiinnostavia aiheita. (Seppä 2006, 168, 175, 177.) Nykyisin Yle Uutiset selkosuomeksi tarjoaa suomenkielisiä päivittäisuutisia radiossa, televisiossa ja verkossa. Aiemman kohderyhmän, suomen kieltä toisena tai vieraana kielenä opiskelevat, lisäksi lähetyksillä on paljon muitakin kuuntelijoita ja katsojia, ja etenkin tv-lähetysten aloittaminen laajensi yleisöä. Selkokieliisiä uutisia uudistetaan yhdessä yleisöryhmien kanssa; viimeisimpänä yhteistyöryhmänä mukana ovat olleet afaatikot. Yleisöryhmien palautteen avulla kehitetään sellaisia uutiskuvan, -tekstin ja -puheen yhdistelmiä, jotka palvelevat useita selkokielisten uutisten yleisöryhmiä. (Seppä 2020.)

Selkokielistet uutiset noudattavat yleisradiouutisoinnin journalistisia periaatteita. Käsiteltävät aiheet ovat peräisin Ylen muusta uutistarjonnasta, ja yhteen lähetykseen valitaan noin viisi aiheetta. (Leskelä 2019b, 270.) Yleisömääristä Yle Uutisten vastaava tuottaja Petri Kejonen kertoo, että Kansallisen radiotutkimuksen (KRT) mukaan selkouutisilla oli heinäkuussa 2020 Radio Suomessa noin 120 000 kuuntelijaa ja televisiossa oli katsojia 150 000–220 000 (Finnpanel oy). Ylen verkkoaineistojen käyttäjämääriä on vaikea arvioida, koska niitä käytetään paljon ryhminä esimerkiksi kotoutumiskoulutuksissa.

Luettavaan tekstiin verrattuna kuunneltavan tekstin pitää olla jonkin verran yksinkertaisempaa, koska asia jää yhden kuuleman varaan. Hyvänä selkokielisten uutisten rinnakkaismuotona ovat kuitenkin verkossa julkaistavat tekstit, joita voi seurata kuunnellaan ja joiden avainsanoihin on linkitetty selityksiä. 1990-luvulla tehtiin tarkkaa analyysia siitä, millaisia ilmaisutapoja selkokielisissä radiouutisissa pitäisi suosia, ja taso määriteltiin suhteessa kielenoppijoiden taitotasoihin (Seppä 2006, 182–185). Nykyään Ylen selkokielisissä uutisissa noudatetaan yleisiä selkokielen ohjeita, ja uutispuhe on vakiintunut hitaammaksi kuin yleiskielisissä uutisissa. Yle Uutiset selkosuomeksi -lähetyksen toimittaja Pertti Seppä kiteyttää asian seuraavasti: ”Ylen selkouutisten toimittaja tekee työtä ennen kaikkea äänellään. Luonnollisesti myös tekstin sekä rakenteeltaan että sisällöltään täytyy olla selkokieltä, mutta puhe – selkouutispuhe – on se tärkein.” (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015, 75.)

Yle on lähettänyt joulukuusta 2019 lähtien selkokieliisiä uutisia myös ruotsiksi, Yle Nyheter på lätt svenska. Niitä voi kuunnella arkisin Yle Vegasta ja lisäksi Yle Areenasta. Ruotsinkielisten selkouutisten sisällölliset ja kielelliset periaatteet ovat samanlaisia kuin suomenkielistenkin, ja uutiset on suunnattu samanlaisille kohderyhmille kuin Yle Uutiset selkosuomeksi. Lähetysten aloittaminen oli perusteltua, sillä Suomessa arvioidaan olevan noin 40 000 selkoruotsia tarvitsevaa ja lisäksi materiaaleja voidaan käyttää opiskeltaessa ruotsia toisena kielenä.

Televisiossa selkokieliisiä uutisia on lähetetty vuoden 2015 joulukuusta alkaen. Siksi uutisoinnin viimeisin haaste on uutiskuvan käyttö television lähetyksissä: miten yhdistetään selkokielinen puhuttu teksti uutiskuviin? Selkouutisen kirjoittajan on rakennettava

teksti saman kuvamateriaalin pohjalle kuin muukin Ylen uutistarjonta. Selkouutisessa kuvallisen ja puhutun kerronnan pitää olla samanaikaista, eikä niillä käytännössä voi olla senkaltaista symbolista suhdetta kuin yleiskielisessä uutisessa. (Leskelä 2019b, 271.)

Yleisradiolaki (1380/1993) ottaa kantaa myös erityisryhmien viestintätarpeisiin, vaikka selkokieltä ei erikseen mainitakaan. Laki edellyttää, että julkisen palvelun ohjelmatoiminta esimerkiksi tukee kansalaisten osallistumismahdollisuuksia, ottaa huomioon yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökohdat, tarjoaa mahdollisuuksia oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä tukee suvaitsevuuutta ja kulttuurista moninaisuutta. Laki velvoittaa kohtelemaan yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielistä väestöä sekä tuotamaan palveluja myös saameksi, romaniksi ja viittomakielellä sekä soveltuvin osin muiden kieliryhmien kielellä. Lisäksi on huolehdittava ohjelmatarjonnasta vähemistö- ja erityisryhmille.

Aikakausi Leija

Leija on perustettu vuonna 1983, ja se on ollut monin tavoin selkokielen median edelläkävijä sekä kielenkäytöllään että visuaalisuudellaan. Ensimmäinen selkokielen lehti on antanut äänen kehitysvammaisille usean vuosikymmenen ajan. Alkuvaiheissa oli pohdittava paitsi selkokielisyyttä myös julkaisuun sopivaa typografiaa ja kuvien käyttöä. Leija on tarkoitettu nuorille ja aikuisille kehitysvammaisille, ja sitä julkaisee Kehitysvammaisten Tukiliitto. Yksi sen tärkeimmistä yhteistyökumppaneista on kehitysvammaisten ihmisten Me itse -yhdistys. Lehti ilmestyy kuusi kertaa vuodessa, ja painos on 5200 kappaletta. Lehteen voi tutustua Issuu-palvelussa. Leijassa on uutisia lukijoille tärkeistä aiheista, viihdettä ja kehitysvammaisten lukijoiden kirjoituksia sekä kuvia. Julkaisun kantavana ideana on, että kehitysvammaiset osallistuvat itse toimitukselliseen työhön ja toimivat esimerkiksi haastattelijoina ja ovat usein haastateltavina. Haastattelujen tai reportaasien avulla saatetaan käsitellä vaikeita aiheita kuten itsemääräämisoikeuden loukkauksia. (Leija 2020; Leskelä 2019b, 272.)

Leija-lehden pitkäaikainen päätoimittaja Jaana Teräväinen ja toimittaja Tuula Puranen ovat luonnehtineet työtä seuraavasti:

Kehitysvammaisille ihmisille kirjoittaminen on yhtä aikaa samanlaista ja erilaista kuin muillekin ihmisille kirjoittaminen. Samaa on kielen ja ajatuksen selkeyden vaatimus. Kuten kaikille muillekin kirjoitettaessa, pitää tietää ja ymmärtää, kenelle kirjoittaa. Ja aivan samoin kuin muutkin todelliset ja oletetut lukijat, myös kehitysvammaiset ihmiset ovat keskenään hyvin erilaisia. (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015, 90.)

Selkomediatekstin visuaalinen toteutus

Selkokeskus on kehittänyt asiantuntijoiden kanssa selkokielisten julkaisujen ulkoasun ohjeistusta, jossa on sovellettu yleisiä luettavuutta tukevia ohjeita. Erilaisten julkaisujen käytettävyyttä ja vastaanottoa testattaessa on huomattu, että kuvitus, taitto ja typografiset ratkaisut vaikuttavat merkittävästi tekstikokonaisuuksien ymmärrettävyyteen mutta myös siihen, herättääkö julkaisu vastaanottajan kiinnostuksen sisältöä kohtaan. Selkoteksteillä on hyvin monenlaisia lukijoita, ja lukeminen voi olla työlästä osalle

selkokielen käyttäjistä. Tekstin ulkoasussa on otettava huomioon myös esimerkiksi näkökyvyn rajoitteet. (Virtanen 2009, 119–120, Itkonen 2006.)

Selkotekstien typografiset suositukset koskevat esimerkiksi kirjaintyyppiä ja -kokoja, rivien pituutta, riviväliä ja palstan muotoa. Selkojulkaisuissa käytetään yleisiä kirjaintyyppejä ja kirjainkoko on hieman normaalia suurempi. Rivien oikeaa reunaa ei tasata, ja tavutusta pyritään välttämään. Rivin pituus on 55–60 merkkiä, ja yhdellä rivillä suositellaan olevan yksi asiakokonaisuus, esimerkiksi lause, mikä helpottaa tekstin hahmottamista. Tekstikokonaisuuden eri osien hierarkia osoitetaan selvästi, jotta esimerkiksi pääotsikko, väliotsikot, leipätekstin kappaleet ja kuvateksti on mahdollista erottaa selkeästi toisistaan. Julkaisun sivu taitetaan niin, että artikkelit on helppo erottaa toisistaan. Myös visuaalisten elementtien käytön selkeyteen kiinnitetään erityistä huomiota. Tekstin taustaväri pitää olla yksivärinen ja vaalea; selkein yhdistelmä on musta teksti valkoisella pohjalla. Sen sijaan negatiivitekstejä (vaalea teksti tummalla pohjalla) ei suositella selkojulkaisuihin, eikä tekstin taustalle sijoiteta kuvaa. (Itkonen 2006; Virtanen 2009, 120–126.) Osaa suosituksista voi noudattaa myös sähköisenä julkaistavassa materiaalissa, mutta verkkojulkaisuissa ei voi määritellä ulkoasua niin tarkasti kuin painetussa mediassa. Siksi esimerkiksi Selkosanomien juttujen verkkoversioissa ei pystytä noudattamaan selkotaiton suosituksia. (Älli 2015, 30.)

Vaatimukset ymmärrettävyydestä koskevat tekstin ohella kuvia, ja niiden merkitys on ymmärrettävyyden näkökulmasta vain kasvanut. Selkokuvien ja -kuvituksen käyttöön on kehitetty hyviä käytäntöjä, ja kuvitusta pyritään suunnittelemaan rinnan tekstin kanssa. Kuvat ovat olennainen osa tekstikokonaisuuden merkitystä, mutta kuvamateriaalille ei voida asettaa selkoteksteissä tiukkoja rajoituksia, koska käyttötavat ovat niin monenlaisia. Kuvan merkitysten ”selkokielistäminen” on huomattavasti vaikeampaa kuin tekstin, jossa voidaan keskittyä yksittäisiin rakenteisiin tai sanavalintoihin. Selko kuva liittyy tekstikontekstiinsa, joka vaikuttaa kuvan tulkintaan ja rajaa sen vaihtoehtoja. Katsoja tulkitsee kuvaa omien kokemustensa ja tunnemerkitystensä kautta ja liittää siihen siten erilaisen tarinan. Kun tulkinta on yksilöllistä, kuvan ymmärtämistä suhteessa tekstiin on vaikea tutkia ja todentaa. (Virtanen 2009, 129–130; Virtanen 2015, 39, 42; Leskelä 2019b, 196; Kaatra 2020.)

Selkosanomissa kuvat ovat tärkeä osa tiedonvälitystä, ja niitä pyritään liittämään lähes jokaiseen juttuun. Kuvan pitää olla kiinnostava ja houkutella lukemaan etenkin niitä, joilla on haasteita lukemisessa. On tärkeää, että kuva on helppo hahmottaa ja se on yhtenevä tekstin olennaisten merkitysten kanssa. Samoin kuvan on hyvä esittää ja havainnollistaa pääkohteena sitä tarkoitetta tai toimintaa, joka on tekstin aiheena. Symbolisten kuvien käyttöä rajoittaa se, että esimerkiksi eri kulttuureista tulevat henkilöt voivat tulkita kuvan eri tavoin kuin on tarkoitus. Selkojulkaisuissa vältetään erikoisia kuvakulmia ja hallitsevia, tekstin kannalta epäolennaisia yksityiskohtia. Mediateksteissä kuvilla ja kuvituksella on erilaisia tehtäviä, mikä vaikuttaa kuvien käytön kriteereihin. Uutiskuva kertoo, että asia on tapahtunut, ja havainnollistaa siten tekstiä. Ilmiöjutussa kuvituskuvan tärkein tehtävä voi olla välittää tekstin tunnelmaa. (Virtanen 2009, 133–135; Leskelä 2019b, 197–200; Kaatra 2020; Selkokeskus 2018.)

Selkojulkaisujen taittoon ja kuvitukseen erikoistunut toimittaja Kaisa Kaatra (2020) korostaa, että selkotekstejä koskevat samat journalismin ohjeet kuin muitakin mediajulkaisuja. Uutiskuvaa ei saa muokata: mahdollisia muutoksia ovat vain kuvan rajaaminen, terävöitys ja värien hienosäätö. Infografiikasta taas on mahdollista tehdä eri versioita esitystä yksinkertaistamalla ja esimerkiksi karsimalla yksityiskohtia. Verkossa julkaistavia

selkojuttuja koskevat samat kuvien ja kuvituksen kriteerit kuin painettuakin mediaa. Saavutettavuutta tuetaan kirjaamalla kuville tekstivastine (eli alt-teksti tai vaihtoehtoinen teksti), jossa kerrotaan lyhyesti, mitä kuvassa on. Sen voi lukea esimerkiksi ruudunlukuohjelmalla, joten myös ne, jotka eivät näe kuvaa, saavat selville sisällön. Tekstivastineesta on hyötyä myös silloin, kun kuvat eivät lataudu sivulle.

Saavutettavan median asema yhteiskunnassa

Saavutettavuus on periaatteena selkoviestinnän kehittämisen tärkeä lähtökohta, ja sitä voi pitää kokoavana käsitteenä. Saavutettavuus voi olla fyysistä esteettömyyttä, tai sillä voidaan tarkoittaa käytettävyyttä eli esimerkiksi digitaalisten palvelujen kehittämistä niin, että mahdollisimman moni pystyy niitä käyttämään. Lisäksi viestintään voivat vaikuttaa kognitiiviset esteet, jolloin selkokieltä käyttämällä voidaan parantaa ymmärrettävyyttä ja tiedollista saavutettavuutta. Selkokielen käyttäminen tukee tiedon hahmottamista ja ymmärtämistä ja vaikuttaa siten oppimiseen ja asioiden muistamiseen. (Leskelä 2019b, 49.)

Saavutettavuuden periaatteella on lainsäädännöllinen tuki. Ihmisten yhdenvertaisen kohtelun ja syrjimättömyyden takaa yhdenvertaisuuslaki (1325/2014). Laissa ei mainita erikseen kielellistä saavutettavuutta, mutta se säätää esimerkiksi palvelujen tarjoamisen ja tuottamisen saavutettavuudesta. Laki sallii myös positiivisen erityiskohtelun, jonka voi katsoa tukevan saavutettavuuden toteutumista. Vuonna 2016 Suomi ratifioi YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016), ja sen 2. artiklassa mainitaan viestinnän ja kielen määritelmässä muun muassa saavutettava multimedia, selkokieli sekä saavutettava tieto- ja viestintäteknologia. Sekä YK:n yleissopimus että Suomen kansallinen toimintaohjelma vuosille 2018–2019 nostivat esiin erilaiset viestinnän muodot ja sähköisten palveluiden kehittämisen. Yleissopimuksen kansallista toteuttamista koordinoi vammaisten henkilöiden neuvottelukunta. Vammaisten ihmisten osallisuuteen yhteiskunnassa ja heidän osallistumismahdollisuuksiensa edistämiseen kiinnitetään huomiota myös Antti Rinteen ja sittemmin Sanna Marinin hallitusohjelmassa *Osallistava ja osaava Suomi*. Siinä on mainittu yhtenä tavoitteena parantaa sähköisten palveluiden saavutettavuutta kiinnittämällä huomiota viranomaiskieleen ja lisäämällä selkokielen käyttöä. (Valtioneuvosto 2019.) Selkokielisyyttä pidetään siis yhtenä viestinnällisten oikeuksien toteutumista edistävänä keinona.

Horowitz ym. (2019) nimeävät saavutettavuuden eri puoliksi teknisen saavutettavuuden, sisältöjen ymmärrettävyyden ja palvelujen helppokäyttöisyyden. Tiedonsaannin takaavat pääsy eli mahdollisuus saada sisältöjä ja saatavuus eli sisältöjen monipuolisuus, jotta kansalaisten yhdenvertaisuus toteutuu ja sisällöt ovat kattavasti jokaisen saavutettavissa. Mediasisällöissä tämä tarkoittaa monipuolisuutta ja moniarvoisuutta, jotta kaikilla on mahdollisuus saada vaihtelevia, luotettavia ja laadukkaita sisältöjä. Esimerkiksi näkövammaisille ja muille, joilla on lukemisen esteitä, on tarjolla palveluita ja julkaisuja asiantuntijakeskus Celiassa. Se on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen keskus ja tukee yhdenvertaisuutta lukemisessa ja oppimisessa. (Emt., 20–21, 69–70, 88–89.)

Digitaalisessa viestintäympäristössä saavutettavuus on kansalaisten näkökulmasta yksi tärkeimpiä näkökohtia. Saatavuuteen on vaikuttanut osaltaan myös se, että laissa tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta (68/2018) laajennettiin ohjelmien tekstitysvel-

voitetta. Ääni- ja tekstityspalvelut pitää liittää paitsi Yleisradion ohjelmiin myös valtakunnallisiin yleisohjelmistoihin esimerkiksi MTV:ssä ja Nelosella, jotta ne ovat näkö- ja kuulorajoitteisten saatavilla. Sähköisen viestinnän palvelulakia uudistetaan, ja tavoitteena on liikenne- ja viestintäministeriön tiedotteen (20.11.2019) mukaan edistää ”viestintäpalvelujen saatavuutta sekä palvelujen esteettömyyttä ja kuluttajan oikeuksia”. Lakiin sisältyisi velvoite, että tekstitysten on oltava riittävän selkeitä ja ymmärrettäviä käyttäjilleen. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2019.)

Saavutettavuuden periaate on otettava huomioon digitaalisten palveluiden suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä. Julkishallinnon ja joidenkin yksityisen sektorin toimijoiden on varmistettava verkkosivujensa, tiedostojensa ja palveluidensa saavutettavuus. Käyttäjäryhmänä mainitaan erityisesti vammaiset henkilöt, joten keskeiset saavutettavuuden näkökohdat määrittyvät heidän näkökulmastaan. (Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019.) Neuvonnasta ja saavutettavuusvaatimusten toteutumisen valvonnasta vastaa Etelä-Suomen aluehallintovirasto. EU julkaisi 7.6.2019 toisen saavutettavuuteen liittyvän ohjeistuksen, esteettömyysdirektiivin (European Accessibility Act). Se koskee kaupallisia tuotteita ja palveluita, esimerkiksi erilaisia automaatteja, kuljetuspalveluita ja verkkokauppoja sekä puhelimia, televisiota ja sähköisiä kirjoja. Direktiivin mukainen kansallinen laki on valmisteilla. (Ks. esim. Papunet-verkkopalvelu 2020; Esteettömyysdirektiivi 2019.)

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä mediapoliittisesta ohjelmasta (Valtioneuvosto 2018) mainitaan saavutettavuuden kehittäminen ja korostetaan kansalaisten oikeutta saada luotettavaa tietoa omalla kielellään. Saavutettavuutta käsitteenä ei määritellä, mutta ”erityisryhmien palvelun varmistaminen” nimetään tärkeäksi tehtäväksi. Toimena esillä on esimerkiksi ääni- ja tekstityspalveluihin liittyvä puheentunnistusteknologia, jonka avulla saattaisi olla mahdollista kehittää erityisryhmien mediapalveluja. Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylläpitämällä Saavutettavuusvaatimukset-sivustolla korostetaan ihmisten erilaisuuden ja moninaisuuden huomioimista verkkopalvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa. Sivustolla esitellään kansainväliset verkkosivustojen saavutettavuutta koskevat ohjeet (WCAG). Ohjeita noudattamalla verkkomateriaalista saadaan saavutettavaa laajalle joukolle ihmisiä, joilla on erilaisia vammoja tai rajoitteita. Saavutettavuuden parantamisesta on hyötyä kaikille käyttäjille, myös niille, joilla ei ole erilaisia rajoitteita eikä kognitiivisia tai kielellisiä vaikeuksia. (Saavutettavuusvaatimukset 2020; Papunet-verkkopalvelu 2020.)

Saavutettavuusvaatimusten tarkoituksena on tukea ihmisiä, jotta he voivat käyttää verkkopalveluja itsenäisesti, mikä lisää esimerkiksi vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa. Ohjeet koskevat teknistä toteutusta ja helppokäyttöisyyttä sekä sisältöjen selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Ohjeissa suositellaan käytettävän selkeää yleiskieltä, ja monella sivustolla on tarpeen myös selkokielistä tekstiä. Tekstin pitää olla helposti silmäiltävää, ja sisältöä on hyvä havainnollistaa esimerkiksi videoina tai infografiikkana. (Saavutettavuusvaatimukset 2020.) Verkkosivujen saavutettavuutta arvioi esimerkiksi Papunet-verkkopalvelu, joka painottaa sivustojen helppokäyttöisyyden lisäksi erityisesti kognitiivista saavutettavuutta ja tekstien ymmärrettävyyttä.

Nykyisin kun yhä useammat materiaalit ja palvelut ovat verkossa, internetin saavutettavuus on entistä tärkeämpää, joten kaikille sopivan suunnittelun periaatteesta olisi hyötyä. Käytännössä verkkopalvelujen käytettävyyteen ei kuitenkaan aina kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Ällin (2015) mukaan internet on standardeiltaan saavutettava,

koska sisältöjä ja rakenteita pystyy muokkaamaan käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Ongelmana on usein se, että sivulla on liian paljon materiaaleja ja erilaisia navigaatorakenteita, mikä on hankalaa etenkin selkokielen käyttäjille. Jos suunnittelussa käytetään yksinkertaisia ja selkeitä ratkaisuja, saadaan aikaan mahdollisimman monenlaisille käyttäjille sopivia ja erilaisilla laitteilla käytettävissä olevia sivustoja. Verkkosivun sisältöjä voi käyttää ruudunlukuohjelmalla, tai se voidaan puhua tai esittää pistekirjoituksella. Erilaiset käyttötavat pitää ottaa huomioon myös kuvitusta ja kuvien käyttöä suunniteltaessa. (Emt. 28, 31, 36.)

Lopuksi

Saavutettavasta viestinnästä on keskusteltu aiempaa enemmän vuoden 2020 aikana. Keväästä lähtien aiheena on ollut koronavirukseen liittyvän tiedotuksen saavutettavuus. Monessa palvelussa on kehitetty selkokieliä materiaaleja, kun poikkeuksellisessa viestintätilanteessa on pitänyt tarjota kansalaisille tietoa ja toimintaohjeita koronaviruksen aiheuttamasta covid-19-sairaudesta. Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen (Kela 2020) ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL 2020) sekä joidenkin sairaanhoidopiirien sivuilla on aiempaa enemmän selkokielistä materiaalia. Kriisin aikana on käynyt selväksi, että viestintä on avainasemassa: on viestittävä selkeästi ja ymmärrettävästi, jotta tiedottaminen on tehokasta ja kattavaa. On pystyttävä varmistamaan, että jokainen tietää, mitä tapahtuu, miten pitää toimia ja miksi ohjeita on noudatettava. Toinen saavutettavuuteen liittyvä näkökulma tuli ajankohtaiseksi syyskuussa, jolloin umpeutui digitaalisten palvelujen tarjontaa koskevan lain (306/2019) siirtymäaika. Digitaalisten palveluiden yleistyessä on tärkeää kiinnittää huomiota vähemmistöryhmiin ja pitää huolta niistä ihmisistä, jotka ovat muuta väestöä riippuvaisempia julkisista palveluista, mutta heillä ei ole mahdollisuutta tai taitoja käyttää digitaalista mediaa (Horowitz ym. 2019, 19).

Kognitiivisesti saavutettava selkokielineen journalismi on vuosikymmenien kuluessa vakiinnuttanut asemansa suomalaisessa mediamaailmassa ja osoittanut tarpeellisuutensa ihmisten yhdenvertaisuuden ja viestinnällisten oikeuksien toteutumisen tukemisessa. Selkokieliä lehtiä ja uutislähetyskiä tuotetaan varsin vähäisin voimavaroin, mutta julkaisutoimintaa on pyritty kehittämään ja uudistamaan niin, että erilaisia ja kasvavia yleisöjä pystytään palvelemaan muuttuvissa viestintätilanteissa. Suomessa merkittävässä asemassa kehitystyössä on Yle, joka toteuttaa näin sille laissa annettua palvelutehtävää ja tukee kansalaisten osallistumismahdollisuuksia huolehtimalla myös erityisryhmille suunnatusta ohjelmatarjonnasta. Tästä syystä olisi mahdollista, että selkokielineen viestintä näkyisi myös laissa.

Selkomedioiden yleisöt muodostuvat määriteltyihin kohderyhmiin kuuluvista henkilöistä, ja materiaaleja käytetään paljon myös suomen ja ruotsin opettamisessa oppilaitoksissa sekä esimerkiksi kotoutumiseen liittyvässä kielikoulutuksessa. Yleiskielisten medioiden on mahdollista monipuolistaa tarjontaa: esimerkiksi *Karjalainen*-lehti on julkaissut verkkosivuillaan selkokielistettyjä juttuja. Yleiskielisissä medioissa julkaistaan myös juttuja, jotka ilmaisultaan ja rakenteiltaan täyttäisivät ainakin vaativan tai perusselkokielen ymmärrettävyyden vaatimukset. Tämä ei kuitenkaan vähennä selkokielineen journalismin tarvetta, vaan on ehdottoman tarpeellista, että on olemassa julkaisuja selkokielen lukijakunnalle, jolla on vaikeuksia ymmärtää yleiskielisiä tekstejä ja joiden motivaatio lukea mediatekstejä ei ole riittävä. Kun tekstit ovat selkokirjoittajien tuottamia,

ymmärrettävyys ja vastaanottajalle kohdentaminen voidaan ottaa huomioon kaikilla taasoilla tekstin aihe- ja näkökulmavalinnasta yksittäisiin sanavalintoihin ja -muotoihin.

Selkokielen toimenpideohjelma vuosiksi 2019–2022 (Selkokeskus 2019b) linjaa suuntaviivat selkokielen käytön kehittämiseksi. Sen keskeinen tavoite on, että selkokielen käyttö lisätään olemassa olevaan lainsäädäntöön, josta kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi hallintolaki, yhdenvertaisuuslaki sekä asiakas- ja potilaslaki. Lakien velvoittavuus vakiinnuttaisi selkoviesticinnän asemaa yhteiskunnassa ja loisi painetta ottaa selkokieli paremmin huomioon esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa. Selkokielen kehittäminen alkoi aikanaan kansalaisjärjestön piirissä, ja edelleen pääasiallinen toiminnan koordinoija on Kehitysvammaliiton saavutettavuusyksikköön kuuluva Selkokeskus. Jotta selkokielen asemaa voidaan parantaa, kielimuodon kehittämisen pitäisi olla yhteiskunnassa muidenkin kuin järjestön tehtävänä. Tällainen toimija voisi olla esimerkiksi Kotimaisten kielten keskus, jonka tehtäviin kuuluu suomen kielen ja Suomessa käytettävän ruotsin kielen huolto.

Saavutettavan kielimuodon kehittäminen perustuu tutkimustietoon, ja siksi on tärkeää, että yliopistoissa tehdään aiheesta opinnäytteitä etenkin kielitieteen ja viestinnän aloilla. Viime vuosina on julkaistu useita selkokieltä koskevia opinnäytetöitä, ja tekeillä on useita väitöstutkimuksia esimerkiksi Tampereen, Helsingin ja Vaasan yliopistoissa. Osassa tutkimuksista käytetään aineistona myös selkokielisten mediatekstien korpuksia. Tutkimustulosten avulla määritellään ymmärrettävyyteen ja luettavuuteen vaikuttavia kielen piirteitä sekä tarkennetaan selkokirjoittajille annettuja ohjeita ja suosituksia, jotta voidaan ottaa huomioon myös eri kohderyhmien eroja. On tärkeää tutkia aineistojen avulla esimerkiksi sitä, mitä eroa lopulta on selkeällä yleiskielellä ja selkokielellä ja mitkä kielelliset ja visuaaliset keinot tukevat parhaiten luettavuutta ja ymmärrettävyyttä eri tekstilajien teksteissä. Eri korkeakouluissa työskentelevät tutkijat ovat perustaneet yhteistyötä varten Klaara-verkoston, jolla on myös kansainvälisiä yhteyksiä. Verkoston koordinointi on vuosina 2020–2022 osa Koneen Säätiön rahoittamaa Selkokielen ytimessä -hanketta.

Selkokielisen viestinnän asema on toisaalta vakiintunut, ja alan toimijat ovat aktiivisia viestinnän saavutettavuuden puolesta puhujia. Toisaalta selkokielen kehittäminen ja selkokielinen media ovat uhattuina epävarman rahoituksen ja yhteiskunnan vähäisen tuen vuoksi. Selkeän kielen, etenkin virkakielen, vaatimus on toistuvasti esillä mediassa: esimerkiksi 11.10.2020 Helsingin Sanomien pääkirjoituksen otsikkona oli *Selkeä kieli on perusoikeus*. Puhuttaessa selkeän viestinnän puolesta on aiheellista muistuttaa myös selkokielen käytön tarpeellisuudesta ja eduista, jotta aivan kaikkien viestinnälliset oikeudet tulisi huomioitua yhteiskunnassa.

Kirjallisuus

Bernstein, Basil (1990). *Class, codes and control. Volume 4, the structuring of pedagogic discourse*. London: Routledge.

Haapanen, Lauri (2016). Haastattelupuheen rekontekstualisointi sitaateiksi lehtijuttuun. *Virtittäjä* 120:2, 218–254. Saatavilla: <https://journal.fi/virtittaja/article/view/51313> (luettu 12.12.2020).

Horowitz, Minna; Nieminen, Hannu & työryhmä (2019). *Viestintä kuuluu kaikille. Kansalaisten viestinnälliset oikeudet ja mahdollisuudet Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.

- Itkonen, Markus (2006). Typografia ja luettavuus. Teoksessa: Leskelä, Leealaura & Virtanen, Hannu (toim.). *Toisin sanoen. Selkokielen teoriaa ja käytäntöä*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike, 72–86.
- Jaakkola, Maarit (2013). *Hyvä journalismi. Käytännön opas kirjoittajalle*. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Julkisen sanan neuvosto (2013). Journalistin ohjeet. Saatavilla: https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/ (luettu 30.3.2020).
- Juusola, Markku (2016). Selkosanomien lukijakysely. Selkokeskus. Saatavilla: <https://docplayer.fi/amp/57312845-Selkosanomien-lukijakysely-markku-juusola-selkokeskus.html> (luettu 6.3.2020).
- Juusola, Markku (2020). Suomalaisia syntyy liian vähän. Selkosanomien 14.9.2020. Saatavilla: <https://selkosanomien.fi/kotimaa/suomalaisia-syntyy-liian-vahan/> (luettu 12.12.2020).
- Kaatra, Kaisa (2020). Sähköpostiviesti 13.5.2020.
- Kulkki-Nieminen, Auli (2010). *Selkoistettu uutinen. Lingvistinen analyysi selkotekstin erityispiirteistä*. Acta Universitatis Tamperensis 1524. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kulkki-Nieminen, Auli & Leskelä, Leealaura (2012). Selkoistaminen ja tekstilajit. Teoksessa: Heikkinen, Vesa; Voutilainen, Eero; Lauerma, Petri; Tiilikä, Ulla & Lounela, Mikko (toim.). *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käytäntöä*. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 29. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus, 545–574. Saatavilla: <http://kaino.kotus.fi/www/verkojulkaisut/julk29/> (luettu 12.12.2020).
- Kunnallissalan kehittämissäätiö (2018). Tiedotusvälineet viestivät ymmärrettävästi – poliitikkojen ja virkamiesten kielestä ei saada selvää. Uutinen 22.10.2018. Saatavilla: <https://kaks.fi/uutiset/> (luettu 6.3.2020).
- Leskelä, Leealaura (2019a). Helppoa vai vaativampaa selkokieltä – selkokielen mittaaminen ja vaikeustasot. *Puhe ja kieli* 39:4, 367–393. <https://doi.org/10.23997/pk.75679>
- Leskelä, Leealaura (2019b). *Selkokieli. Saavutettavan kielen opas*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike.
- Leskelä, Leealaura & Kulkki-Nieminen, Auli (2015). *Selkokirjoittajan tekstilajit*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike.
- Leskelä, Leealaura & Lindholm, Camilla (toim.) (2012). *Haavoittuva keskustelu. Keskusteluanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta*. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 6. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2019) Lakiluonnos sähköisen viestinnän palveluista lausunnoille. Tiedote 20.11.2019. Saatavilla: <https://www.lvm.fi/-/lakiluonnos-sahkoisen-viestinnan-palveluista-lausunnoille-1022822> (luettu 14.8.2020).
- Lukukeskus (2020). 10 faktaa lukemisesta. Saatavilla: <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2020/> (luettu 23.10.2020).
- Papunet-verkkopalvelu (2020). Saatavilla: <https://papunet.net/saavutettavuus/> (luettu 16.10.2020).
- Saavutettavuusvaatimukset 2020. Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Saatavilla: <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/> (luettu 16.10.2020).
- Selkeä kieli on perusoikeus. Helsingin Sanomat 11.10.2020, pääkirjoitus.
- Selkokeskus (2018). Selkokielen mittari. Saatavilla: <https://selkokeskus.fi/selkokieli> (luettu 24.4.2020).
- Selkokeskus (2019a). Selkokielen tarvearvio 2019. Helsinki: Kehitysvammaliitto. Saatavilla: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/tarvearvio/> (luettu 24.4.2020).
- Selkokeskus (2019b). Selkokielen toimenpideohjelma. Selkokielen edistäminen Suomessa vuosina 2019–2022. Helsinki: Kehitysvammaliitto. Saatavilla: <https://selkokeskus.fi/selkokeskus/strategia/> (luettu 24.4.2020).
- Selkosanomien täyttää 30 vuotta. Selkosanomien 25.3.2020. Saatavilla: <https://selkosanomien.fi/teema/selkosanomien-tayttaa-30-vuotta/> (luettu 12.12.2020).

- Seppä, Pertti (2006). YLE Radio Finlandin selkouutiset. Teoksessa: Leskelä, Leealaura & Virtanen, Hannu (toim.). *Toisin sanoen. Selkokielen teoriaa ja käytäntöä*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike, 168–187.
- Seppä, Pertti (2020). Sähköpostiviestit 17. ja 18.9.2020.
- Tieteen termipankki 3.4.2020: Kielitiede: yleiskieli. Saatavilla: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:yleiskieli> (luettu 12.12.2020).
- Uotila, Eliisa (2019). Selko Suomessa – selkokielen kehitys ja sovelluksia. *Puhe ja kieli* 39:4, 307–324. <https://doi.org/10.23997/pk.74581>
- Valtioneuvosto (2018). Valtioneuvoston periaatepäätös mediapoliittisesta ohjelmasta 2018. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f805c5853> (luettu 30.3.2020).
- Valtioneuvosto (2019). Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta.
- Virtanen, Hannu (2009). *Selkokielen käsikirja*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike.
- Virtanen, Hannu (2015). Selkokuva ja katsoja. Teoksessa: Virtanen, Hannu (toim.). *Selkeää ja saavutettavaa viestintää. Viisi artikkelia selkoilmaisuudesta*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Saavutettavuusyksikkö, 39–48.
- Virtanen, Hannu & Österlund, Maria (2006). Selkokieliset ajankohtaislehdet. Teoksessa: Leskelä, Leealaura & Virtanen, Hannu (toim.). *Toisin sanoen. Selkokielen teoriaa ja käytäntöä*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike, 155–167.
- Wiio, Osmo, A. (1974). *Ymmärretäänkö sanomasi. Viestintä – tiedonvälitys*. 5. uudistettu painos. Helsinki: Weilin & Göös.
- Älli, Sami (2015). Saavutettavuus ja selkokieli verkkopalveluissa. Teoksessa: Virtanen, Hannu (toim.). *Selkeää ja saavutettavaa viestintää. Viisi artikkelia selkoilmaisuudesta*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Saavutettavuusyksikkö, 27–38.

Lait ja sopimukset

- Esteettömyysdirektiivi 2019. European Accessibility Act. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L0882>.
- Hallintolaki 434/2003.
- Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019.
- Laki tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta 68/2018.
- Laki Yleisradio Oy:stä 1380/1993.
- Tekijänoikeuslaki 404/1961.
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.
- Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016.

Esimerkkittekstit

- Juusola, Markku. Suomalaisia syntyy liian vähän. Selkosanommat 14.9.2020. <https://selkosanommat.fi/kotimaa/suomalaisia-synty-liian-vahan/>.
- Tiessalo, Paula. Väestöliitto patistaa tekemään lisää vauvoja – järjestö on huolissaan syntyvien laskusta nälkävuosien tasolle. Yleisradio 8.9.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11528495>.

Verkko-osoitteet

- 8 Sidor -lehti. <https://8sidor.se/>
- Celia 2020. Saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus. www.celia.fi
- Karjalainen-lehden selkokieliset jutut. <https://www.karjalainen.fi/selko>
- Kela 2020. Kansaneläkelaitos. Ajankohtaista koronatilanteesta selkosuomeksi. Saatavilla: <https://www.kela.fi/web/selkosuomi/korona-selkosuomi> (luettu 9.10.2020).
- Klaara-verkosto 2020. <https://blogs.helsinki.fi/klaara-network/>

Leija 2020. <https://www.tukiliitto.fi/tukiliitto-ja-yhdistykset/tukiliiton-lehdet/leija/>
LL-Bladet 2020. <https://ll-bladet.fi/>
LL-Center 2020. <https://ll-center.fi/suomeksi/>
Selkokeskus 2020. <https://selkokeskus.fi/>
Selkosanomat 2020. <https://selkosanomat.fi/>
THL 2020. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Koronavirus selkokielellä. Saatavilla:
<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/materiaalipankki-koronaviruksesta/koronavirus-selkokielella> (luettu 9.10.2020).
Verkkosisällön saavutettavuusohjeet (WCAG) 2.1.
<https://www.w3.org/Translations/WCAG21-fi/>

Viitteet

---

¹ SELKO

Selkokeskuksen käytössä oleva selkotunnus.